

Wychodzi codziennie, oprócz dni następujących, po świętach uroczystych i niedzielach. — Prenumerata w biurze Dyrekcji, ulica Miodowa Nr. 487 i Kantorach. — Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 4, za 2-krotne kop. 6, za 3-krotne kop. 8. — Artykuły nadysyłane do zamieszczenia w Dzienniku niezwracają się. — We wszystkim co dotyczy Dziennika, należy odnosić się wprost do Dyrekcji obu Dzienników Warszawskich.

Rok 3.

Prenumerata w Warszawie rocznie rs. 8. — Półrocznie rs. 4. — Kwartalnie rs. 2. — Miesięcznie kop. 67. — Bez odnoszenia w biurze Dyrekcji prenumerata nieprzyjmuje się. — Numer pojedynczy kop. 5. — Za odnoszenie do domu opłaca się miesięcznie kop. 5. — Na prowincji na stacjach Pocztowych w Królestwie i Cesarstwie: Rocznie rs. 9 kop. 20. — Półrocznie rs. 4 kop. 60. — Kwartalnie rs. 2 kop. 30. — Za przesyłkę w kopertach kwartalnie dopłaca się rs. 1.

OD DYREKCJI.

P. Liedtke, redaktor *Kurjera Lubelskiego*, podjął się pośredniczenia w przyjmowaniu obwieszczeń prywatnych do *Dziennika Warszawskiego*, na zasadzie istniejących przepisów o opłacie za takowe i bez wymagania żadnego wynagrodzenia. — Dyrekcja przyjmując dla dogodności publicznej tę propozycję pana Liedtkego, podaje o tem do powszechnej wiadomości, nadmienając wszakże, że wszelką odpowiedzialność za ściśle wypełnianie pośrednictwa, pozostawia redaktorowi *Kurjera Lubelskiego*.

SPIS RZECZY.

DZIAŁ URZĘDOWY. — Najwyższe nominacje. — Komisja likwidacyjna. — Dyrekcja ubezpieczeń. — Warsz. komitet wystawy powsz. paryz. — Ordery. — Nominacja i zaliczenie.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa: Przegląd polityczny. — Nabożeństwo dziękczynne. — Manifestacja. — Parafje Warszawy. — Teatr amatorski. — Prelekcje publiczne. — Komitet wsparcia pogorzalców m. Kałuszyńskich. — Tydzień giełdowy. — Zmiana wyznania. — Burza w Odesie. — Ruszenie lodów. — Stan powietrza. — Falszowanie banknotów. — Sprostowanie. — Francja i spór austro-pruski. — Telegramy. — Afryka. Cesarz marokański. — Ameryka. Medal honorowy. — Przygotowania wojenne. — Wojna z Peru i Chili. — Anglja. Mowa p. Gladstona. — Austrja. Trójjedne królestwo. — Azja. Powstańcy chińscy. — Francja. Ciało prawodawcze. — Hiszpanja. Wojna z Chili. — Bank. — Meksyk. Zwycięstwo. — Niemcy. Jen. Gablenz; odpowiedź. — Prusy. Rezolucja przeciw wojnie. — Turcja. Zaprzeczenie. — Sprawa Libanu. — Włochy. Przelanie długu papieskiego. — P. Visconti-Venosta. — Uzbrojenia. — Kore-spondencja z Piliicy. — Kronika sanitarna. — Rozmaitości. — Fejleton (Teatru warszawskiego).

DZIAŁ URZĘDOWY

Warszawa, d. 6 (18) Kwietnia.

Wypis z Protokołu Sekretarjatu Stanu Królestwa Polskiego.

Z BOŻEJ ŁASKI

M Y A L E X A N D E R II.

CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECH ROSJI KRÓL POLSKI,
WIELKI KSIĄŻE FINLANDZKI
etc., etc., etc.

FEJLETON DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Teatra Warszawskie.

6 (18) kwietnia.

Dzisiaj po kilkukrotnym przedstawieniu „Dziejów Serca,” możemy już z zupełną świadomością dokończyć rozpoczętego tej komedji rozbiór. Wprawdzie, dalsze reprezentacje nowej sztuki, nie zmieniły w niczem naszego o niej zdania, lecz uwydatniły bardziej jeszcze wszystkie onej szczegóły. Już to, sama artystyczna konstrukcja *Dziejów Serca*, szczególnież też pod względem budowy samej treści i prowadzenia akcji, jest arcy wadliwą; niewiada tam zgoła prawie tej jednolitej siły fantazji, która tworzy dzieła obudzające żywe zajęcie słuchacza lub czytelnika i każe mu zapominać o wszystkim, a często nawet rozkochać się w bohaterach dramatu czy powieści, jak gdyby w żyjących istotach. Widocznie p. Szymanowski układał, nie zaś tworzył dzieje swoich „Dziejów” — a jeśli nie które ustropy w pojedynczych scenach, obrabione zostały pod wpływem istotnego zapału i rzetelnej inspiracji, to wpływ ten wywołały raczej pojedyncze myśli, oderwane od osnowy sztuki — więc autor zapalał się jako poeta, ogrzany blaskiem świeżo pochwyconej myśli, lecz nie mieszka on duchem w całości budowy swojej i nie oświeca jej ciągle ani ogrzewa, ogniem serdecznego natchnienia. Owszem, w wielu razach kłopotce się on widocznie i trudzi, nad wywikłaniem nitki samej treści z włókien postronnego, tendencyjnego ro-

Na przedstawienie Namiestnika Naszego w Królestwie Polskiem,

Postanowiliśmy mianować i niniejszym mianujemy: Czasowych na rok 1866 Członków Rady Stanu Królestwa, Rzeczywistego Radcę Stanu Józefa *Korytkowskiego* i Dominika *Dziewanowskiego*, stałymi Członkami teje Rady:

Dan w Petersburgu dnia 27 Marca (8 kwietnia) 1866 roku.

(podpisano) „АЛЕКСАНДРЪ.”

Przez CESARZA i KRÓLA. Minister Sekretarz Stanu (podpisano) *W. Platonow.*

DO NAMIESTNIKA NASZEGO W KRÓLESTWIE POLSKIM.

Na przedstawienie wasze, Pełniącego obowiązki Sekretarza Stanu przy Radzie Stanu Królestwa, Rzeczywistego Radcę Stanu Feliksa *Zielińskiego*, zatwierdzamy w tych obowiązkach.

(podpisano) „АЛЕКСАНДРЪ.”

Przez CESARZA i KRÓLA. Minister Sekretarz Stanu (podpisano) *W. Platonow.*

DO NAMIESTNIKA NASZEGO W KRÓLESTWIE POLSKIM.

Na przedstawienie wasze, Pełniącego obowiązki Dyrektora Wydziału Dóbr i Lasów w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu, Rzeczywistego Radcę Stanu Ignacego *Dąbrowskiego*, Najmilszemu zatwierdzamy w tych obowiązkach.

(podpisano) „АЛЕКСАНДРЪ.”

Przez CESARZA i KRÓLA. Minister Sekretarz Stanu (podpisano) *W. Platonow.* *)

Komisja Likwidacyjna w Królestwie Polskiem podaje do powszechnej wiadomości, iż wynagrodzenia likwidacyjne: w ilości rs. 252, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 5 (17) Kwietnia r. b. *Szlachcie cząstkowej*, właścicielom dóbr Stare-Kłady, położonych w Gubernji Warszawskiej, Powiecie Sieradzkim, Gminie Żółńska-wola, wysłane zostało do Kasy Powiatu Kaliskiego, celem wypłaty komu należy; — w ilości rs. 172, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 5 (17) Kwietnia r. b. *Teofanji Zelistawskiej*, właścicielce dóbr Modła, położonych w Gubernji Warszawskiej, Powiecie Kaliskim, Gminie Chlewo, wysłane zostało do

*) Tekst uski n iniejszych ukazów, zamieszczony będzie w osobnym dodatku.

zumowania. Weźmy następnie, pod rozbiór anatomiczny i psychiczny nawet — figury występujące w tym dramacie. Najprzód tedy, widzimy postać Prezesa, (p. Chęciński) jedyną może w której charakterze mieszczą się warunki naturalności i prawdy. Takich przesów, przepędzających wieczory przy zielonym stoliku w resursie, przegrywających tam setki lub tysiące rubli, a potem gderających na żony i narzekających na zbytek i nieład w wydatkach domowych — jest u nas wielu; — słaby charakter, mierna inteligencja, trwórzliwy egoizm, obok pewnej przyzwoitości moralnej i poszanowania praw towarzyskich, są wydatnymi cechami takich postaci. Jest to figura przedstawiająca ujemną, lecz prawdziwą stronę naszego społeczeństwa, a nam przynajmniej, daleko więcej o prawdę niż o dodatniość moralną w sztuce chodzi. Chociaż więc szanowny papa-prezes, pomimo widocznego wstępu córki, skłania ją do przyjęcia ręki bankiera Gelda, i wyzyskuje forsownie poświęcenie młodego serca dla polepszenia swoich interesów — lubimy go jednak za to że jest szczerym i że w „Dziejach Serca” reprezentuje nam rzeczywistą żyjącą postać.

Wprawdzie i pani Prezesowa (p. Ostrowska) nie ma w sobie nic nieprawdopodobnego — owszem, zamiłowaniem w strojach, uporem w dyskusjach o ekonomji domowej, a nawet modnem zajęciem się filantropijnymi zakładami w celu umoralnienia drożkarzy i praczek — jest ona rzeczywistym, nie typem lecz odbiciem wielu żon modnych, należących do wyższej sfery towarzyskiej — lecz autor tak znowu zawzięcie odarł tę

Kasy Powiatu Kaliskiego, celem wypłaty komu należy; — w ilości rs. 29,042 kop. 8, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 5 (17) Kwietnia r. b. *Hrabinie Amelji Lubieńskiej*, właścicielce dóbr Kolano, położonych w Gubernji Lubelskiej, Powiecie Radzyńskim, Gminie Jabłoń, wysłane zostało do Kasy Powiatu Siedleckiego, celem wypłaty komu należy; — w ilości rs. 144,963 kop. 26, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 5 (17) Kwietnia r. b. *Włodzimierzowi i Gustawowi Hrabion Malachowskiemu*, właścicielom dóbr Końskie-wielkie, położonych w Gubernji Radomskiej, Powiecie Opoczyńskim, Gminach Końskie-wielkie i Duraczów, wysłane zostało do Kasy Powiatu Radomskiego, celem wypłaty komu należy; — w ilości rs. 48,670 kop. 99, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 5 (17) Kwietnia r. b. *Hrabinie Amelji Lubieńskiej*, właścicielce dóbr Jabłoń, położonych w Gubernji Lubelskiej, Powiecie Radzyńskim, Gminie Jabłoń, wysłane zostało do Kasy Powiatu Siedleckiego, celem wypłaty komu należy.

Dyrekcja Ubezpieczeń zawiadamia, że Główna Kasa Oszczędności z Kantorem Pomocniczym w gmachu szkolemym za kościołem Ś-go Aleksandra, przy alei Belwederskiej pomieszczonej, w tygodniu upłynionym do dnia 3 (15) Kwietnia roku bież. włącznie, wydała książeczek nowych 52, na które, tudzież na dawniejsze w 325 wnioskach złożono rs. 6,944 kop. 73 1/2. Na żądanie zaś 139 uczestników (prócz procentu rs. 28 kop. 15 należnego za rok bieżący od całkowitych odbiorów) wypłaciła rs. 5,660 k. 76 1/2 i umorzyła książeczek 47. Przeto uczestników 17,409, posiada kapitał rub. sr. 639,527 kop. 23 1/2.

Warszawski Komitet Powszechnej Wystawy Paryzkiej r. 1867, podaje do wiadomości publicznej, że na Komisarza Powszechnej Wystawy Paryzkiej roku 1867, przy Warszawskim Komitecie, powołanym został *W. Halpert Tytus*, Vice Referendarz Rady Stanu Królestwa, członek Komitetu, zamieszkały w Warszawie, przy ulicy Senatorskiej N. 471, obok Resursy kupieckiej. Do rzeczoznawcy Komisarza, zgodnie z § 22 wydanych w tym przedmiocie przepisów dla Królestwa, mogą wystawcy zgłaszać się w okolicznościach dostawy swych płoów i wyrobów w terminach, na to oznaczonych, i zażądać wszelkich objaśnień, dotyczących popisu na wystawie.

Ordery. — Najjaśniejszy Pan, najwyższym reskryptem z d. 27 marca, udzielił raczył rzeczywistemu tajemnemu radcy *hrabiemu Borch*, dyrektorowi teatrów Cesar-

młoda i świeża postać z wszelkich uczuć rodzinnych, tak ją wystudził z uniesień właściwych sercom lub choćby tylko imaginacjom polskich kobiet — a prztem znalazł w pani Ostrowskiej tak wierną sojusznicę w zamknięciu i zniweczeniu duchowej i uczuciowej strony tej postaci — że prawdziwość charakteru Prezesaowej stała się wyraźną obrazą reprezentowanych przez nią młodych dam naszych, które obok lekko-myślności i zamiłowania zbytku, mają jednak zawsze prawie, rzeczywiste serca przymioty, które w drobnych czynnościach powszedniego życia pobłyskują niekiedy ogniem prawdziwych klejnotów duszy; — w każdym razie jednak, postać ta dobrze jest narysowana i nie grzeszy przesadą — chociaż p. Ostrowska, mogła była ocalić ją w części chociaż, gdyby mniej sztywnie i mniej chłodno traktowała sceny domowe a za to więcej zalotności i wdzięku nadała rozmowie swojej z Geldem podczas balu!

Najefektowniejszą postacią w „Dziejach Serca”, postacią jedyną, w której sercu dzieje się coś istotnie — ma być *Julja*, córka Prezesa z pierwszego małżeństwa (p. Palińska). Widocznie autor wziął, nie do serca wprawdzie, lecz na pióro — figurę młodej, egzaltowanej nieco dziewczicy i zapragnął uposażyć ją we wszystkie przymioty rzeczywistej heroiny powieści; lecz tutaj, znów ten sam co i w całej budowie sztuki, brak twórczego natchnienia przeszkodził mu w kreacji; — we wszystkim, co mówi *Julja*, widać, że pełen refleksji krytyk powściąga poetę w autorze; lęka się on sentymentalizmu w psychicznej budowie

skich i członkowi rady ministerstwa spraw zagranicznych, order św. Włodzimierza 1-ej kl. — Przez najwyższe dyplomy z tejże daty mianowani zostali kawalerami św. Włodzimierza kl. 2, członkowie rady ministerstwa skarbu, tajni radcy: *Kniaźewicz* i *Girs*; św. Anny 1-ej kl. rzeczywisty radca stanu *Maloziemiew*, i św. Stanisława 1-ej kl. vice dyrektor wydziału górnictwa rzeczyw. radca stanu *Raselli*. (*Rus. Inw.*)

Nominacja i zaliczenie. — Przez najwyższy rozkaz dzienny 1-go kwietnia, Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę Alexander Michałowicz mianowany został szefem 73-go pułku krymskiego piechoty, który odąd przybiera nazwę 73 krymskiego pułku piechoty J. C. W. Wielkiego Księcia Aleksandra Michałowicza, i zaliczony został: do pułku luzarów gwardji Jego Cesarskiej Mości, do bataljonu strzelców gwardji rodziny Cesarskiej, do baterji pozycyjnej J. C. W. Wielkiego Księcia Michała Pawłowicza 1-ej brygady artylerji gwardji, i do 13 go lejbgrenaderskiego erywańskiego pułku Jego Cesarskiej Mości. (*Rus. Inw.*)

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Warszawa, d. 6 (18) Kwietnia.

Staats Anzeiger i *Nordd. A. Z.*, zaprzeczają wiadomości, jakoby oprócz noty gabinetu wiedeńskiego z 7-go b. m., żądającej urzędowego cofnięcia rozporządzeń pruskich co do uruchomienia armji, lecz nie zawierającej ostatecznego wezwania, istniała druga nota tegoż gabinetu z 9-go, budząca nadzieję pokojowego załatwienia sporu. *Nordd. A. Z.* tłumaczy wysłanie z Berlina odpowiedzi pruskiej na powyższą notę z 7-go, dopiero 15-go b. m., słabością hr. Bismarcka. — Telegram dziś rano odebrany podaje wiadomość umieszczoną w *National Z.* co do tej odpowiedzi, która w Wiedniu doręczona została 17-go b. m. Ton jej, według tego dziennika, nie ma być ostry; odmawia ona jednak żądanego przez Austrię rozbrojenia, na zasadzie, iż ponieważ Austrija pierwsza zaczęła się uzbrajać, pierwsza też powinna przystąpić do rozbrojenia. Treść ta nie musi być zbyt dokładną, bo inaczej trudno by sobie wytłumaczyć, jakim sposobem *Dresd. Jour.*, jak donosi dzisiejszy telegram, upatruje w odpowiedzi pruskiej otwartą drogę do zwrotu pokojowego.

Sejm związkowy niemiecki, jak donoszą z Frankfurtu, nie miał zebrać się w poniedziałek na posiedzenie, chociaż w tym dniu upływał termin wyznaczony przez sejm na zbadanie wniosku pruskiego w przedmiocie reformy Związku. Spodziewano się, że posiedzenie sejmu odbędzie się około 20-go, do którego to czasu gabinety będą mogły już przyjąć postanowienia odpowiednie. Zdaje się, iż państwa niemieckie nie będą

przeciwne ustanowieniu komisji *ad hoc*, żądanej przez Prusy, a w jej łonie dopiero wystąpią różne systemy przeciwne projektom gabinetu berlińskiego. — P. Beust, jak zapewniają, przesłał okólnik poufny do drugorzędnych państw niemieckich wzywający je, aby zaznaczyły propozycję uczynioną przez hr. Bismarcka co do parlamentu niemieckiego, dla stwierdzenia przez to, uznania przez Prusy powagi sejmu związkowego, i na tej podstawie wystąpiły z pośrednictwem w sporze austro-pruskim.

Półurzędowy organ niemiecki *Debatte* zapewnia, że gabinet pruski robił wysilenia w Paryżu, aby skłonić cesarza Napoleona do stanowczego oświadczenia się co do polityki pruskiej, w razie gdyby gabinet berliński postanowił zbrojną ręką rozstrzygnąć kwestię księstw. Ale cesarz francuzów obstawał przy swem oświadczeniu neutralności, z zachowaniem sobie swobody działania. Nawet migotanie sprostowaniem granic nad Renem, nie zdołało zmienić postawy rządu francuzkiego.

Z korespondencji z Florencji okazuje się, że tak stanowcze wiadomości *N. Fremdenblatt* o zawarciu przymierza prusko-włoskiego, były co najmniej przedczesne. W stolicy tej żywiono nawet nadzieję uzyskania Wenecji od Austrii, drogą układów, za wynagrodzenie pieniężne. Nadzieja ta, jakkolwiek może złudna, wykazuje niewielką skłonność Włoch do przymierza z Prusami, którego to przymierza, rząd florencki, tylko w ostateczności użyłby dla uzupełnienia całości państwa. Utrzymują, że hr. Arese, który opuścił już Paryż i udał się z powrotem do Florencji, miał misję zbadać usposobienia cesarza Napoleona co do sporu niemieckiego i uzyskać zmianę stanowiska oficerów francuzkich w legji formującej się dla papieża, które to stanowisko, według zdania gabinetu florenckiego, nie zgadzało się z duchem konwencji wrzesniowej.

Dzienniki wiedeńskie, na samą myśl, że książę z domu hohenzolernskiego może zostać księciem Rumunii, sąsiadem Austrii, mocno się zaniepokoiły. *Nordd. A. Z.* dla uspokojenia ich powiada że „gdyby książę Karol hohenzolernski, miał myśl przyjęcia ofiarowanej mu korony i gdyby mocarstwa opiekuńcze nie przeciwko temu nie miały, nie byłoby to czynem polityki pruskiej państwowej, lecz sprawą domu hohenzolernsko-sigmaryńskiego, która tak mało zobowiązywałaby Prusy jako państwo, jak gdyby rumuni sprowadzili sobie księcia z Chin.” — Stan księstw wcale nie był zadawalniającym i powstanie jakie wybuchło w Jassach 15-go, było zupełnie przewi-

dziane. Przy nowych wyborach do izby, wszędzie brało górę stronnictwo radykalne. W Jassach w wilgę powstania, na zgromadzeniu ludowym uchwalono: wysłać do Bukaresztu deputowanych ze stanowczym mandatem, żądania naprzód zjednoczenia pod księciem z rasy łacińskiej, a gdyby to nie dało się osiągnąć, głosowania za oddzieleniem się Moldawji. Metropolita także przyłączył się do tej uchwały. — Według późniejszych wiadomości na czele powstania w Jassach, które jak wiadomo zostało przytłumione przez wojsko, stali Murusis i Rosmenos. Powstańcy chcieli postawić na swem czele metropolitę, który wraz z bojarami Rosnowano i Lacesko, został aresztowany. Murusis uciekł za granicę. W ogóle jest zabitych 14 a ranionych 16; w liczbie ostatnich znajduje się metropolita. — Według tychże wiadomości w całej Moldawji wybrano jednogłośnie księcia Karola hohenzolernskiego.

Dotąd rozprawy w angielskiej izbie gmin nie rzucają światła na przyszły los bilu reformy. Powszechnie jednak panowało przekonanie, że bil ten przejdzie przy drugim odczytaniu i główne przeciw niemu napaści zachowane będą do czasu trzeciego odczytania w izbie ukonstytuowanej w tajny komitet. Natenczas przeciwnicy będą się starali obalić bil, lub wznieść takie rozprawy, że sprawę tę trzeba będzie odroczyć do następnych posiedzeń. Czy dla tego, że gabinet jest pewny zwycięstwa, czy też dla tego że nie chce w obecnej krytycznej dla polityki zewnętrznej chwili odwołać się do narodu, przestano mówić o rozwiązaniu izby. Hr. Russell na zgromadzeniu liberalnych wyraźnie oświadczył, iż nie rozwiąże parlamentu, ale się sam usunie, jeżeli bil reformy zostanie odrzucony przez izbę gmin.

Według podanych przez nas poprzednio wiadomości z Ameryki, ruch fenjenów w Stanach Zjednoczonych miał się zmniejszyć, a w skutku tego zapewne, w Kanadzie postanowiono rozpuścić ochotników. Według doniesień z Toronto, postanowienie to zostało odwołane i nad granicę ciągle wysyłane są oddziały wojsk kanadyjskich.

* Wieść otrzymana wczoraj o cudownem ocaleniu Osoby Najjaśniejszego Pana i o zbrodniczym zamachu na Jego najdroższe dla poddanych życie, napełniła radością i przejęła zgrozą serca mieszkańców Warszawy. Wszyscy też dzisiaj, wojskowi i cywilni, rosjanie i polacy, bez różnicy wieku, płci i wyznania, zapragnęli zło-

swojej bohaterki i dla tego uzbraja ją w pociski ironji i w teorje rozumowań skalpelicznych — a w skutek takiego wahania, zamiast prostej, choć idealnej dziewicy, jakie u nas i wszędzie, pomimo powiewu konwencjonalności i mody istnieją, tworzy jakąś rozumującą sawantkę, a raczej filozofkę uczuciową, która każde bicie serca gotowa badać pierwej i wytłumaczyć sobie, zamiast się niemi zachwycać i ucieszyć, jak zapachem wiosennego kwiatu, jak blaskiem słońca, jak wszystkim zresztą, co ludziom z nieba natchnień i wzruszeń szlachetnych, na ziemię życia przychodzi, skrapiając ją rosą ducha ożywcza!

Dla tego to pewnie, Julja rozumuje i rozprawia tak często; dla tego również niezdołną jest nawet spełnić poświęcenia dla ojca i próbuje, czy wyjawieniem p. Geldowi swoich tajemnic serdecznych, nie zdoła zniweczyć jego i ojca zamiarów.

Jeżeli jednak autor chybił tę postać w piórze... zepsuła ją ostatecznie p. Palińska w grze swojej. Utalentowana ta artystka, której grę w tylu znakomitych rolach niejednokrotnie podziwialiśmy — która w „Pannie Męztałce” wyższą jest nad wszelkie pochwały, — tutaj, nie umiała poradzić sobie z odtworzeniem niewyraźnego charakteru Julji. Zamiast obniżyć znaczenie niepotrzebnych tyrad, włożonych jej przez autora, a podwyższyć i uwydatnić sytuację uczuciową przez nadanie im zupełnej prostoty w dykcji i grze zarówno; — słowem, zamiast zamknąć się w granicach komedji — uleciała ku patetycznym sferom dramatu i deklamowała z uniesieniem abstrak-

cyjne w roli frazesa, porwana może wzniosłością myśli i pięknocią wiersza, jakimi te właśnie ustępy często się odznaczają. P. Palińska ma prześliczną wymowę, język nasz w jej ustach nabiera melodyjnego brzmienia i siły naprzemian; umie ona lepiej od wszystkich artystek tutejszych odcieniować w głosie wzruszenie — lecz czasem za to, nadużywa bogactwa swojego organu i wznosi go do zbyt wysokiej skali.

Ta pochopność do deklamacji, wyrobiona zapewne przez rodzaj rol serjo-dramatycznych, w których p. Palińska głównie się kształciła dawniej — przeskadza jej zawsze w komedjach, ilekroć tam w roli swojej spotka dramatyczniejsze sytuacje lub monologi uczuciowe. Na takiej amfizie Julji skorzystał najwięcej aktor, a raczej młody debiutant Tatariewicz, grający rolę Karola, adwokata i rzeczywistego kochanka Prezesówny. O ile bowiem p. Palińska była deklamującą i uniesioną, o tyle p. Tatariewicz naturalnym i prostym; pomimo to jednak, nie zbywało jego głosowi ani na brzmieniu ani na zapale, lecz używał ich tylko w miejscach właściwych — a żywością akcji, swobodą i naturalnością ruchów, nadewszystko zaś rzetelnym przejęciem się charakterem przedstawianej postaci, zadziwił nas przyjemnie. Dziś już, nie wątpimy że artysta ten, jeżeli nie ostygnie w pracy i nie zobojetnieje dla niezbyt u nas zyskownego zawodu, stanie się niebawem dobrym, niepospolitym nawet, w rolach serjo kochanków, które dotąd na scenie tutejszej czekają na godnego po Komorowskim następcę. Postać p. Adama, poety, wzięta w pół żartobliwie

przez Piaseckiego, odegrana starannie, jako zupełnie niepotrzebna w komedji i przyczepiona tylko do osnowy sztuki, nie zasługuje na rozbiór krytyczny. Zresztą, ten biedny poeta Adam, ta parodia rzucona w oczy młodej poezji naszej... przypomnieli nam zupełnie sławnego *Papkę* Fredry, — gdyż na balu u Gelda, oświadcza się on Julji zupełnie w taki sam sposób, jak *Papka* pannie Klarze w *Zemście* za mur graniczny. Oświadczenie podobne, właściwe w umyślnej karykaturze Fredry, nieprzywzwoitem jest i wołającym o... wyrzucenie ze sceny — w komedji na serjo pisanej, gdzie ów p. Adam ma reprezentować młodego, egzaltowanego poetę, nie zaś blagującego błazna.

Ale, któż to jest p. Geld, bankier, który jak kameleon zmieniający barwy, nie posiada istotnie żadnej? Zimny cynik, pragnący zaślubić kobietę, której nie kocha, ofiaruje jednak za nią ojcu ogromne sumy, potrzebne do wydobycia go z interesów; skrupulatny i punktualny finansista, rozruca do koła pieniądze, i tłumaczy to wzniosłym, ewangelicznym frazesem: że ludzie, którym Bóg dał bogactwa, są tylko depozytarzami jego, i pośrednikami w dziele miłosierdzia! Bywalec towarzyski, posiadający stosunki z całą arystokratyczną koterją, kołos giełdy, protektor sztuk — nie wie czem byli istotnie, Homer, Wirgiljusz, D'Israeli i cały szereg sławnych ludzi, których niby zdania, na poparcie swoich rozumowań najniewłaściwiej przytacza, nie czyniąc tego jednak z komiczną tendencją — choć czasem na to zakrawa... Otóż, ten Geld, ta poroniona postać, w której autor chciał za-

żyć dzięki Wszechmocnemu Bogu za ocalenie drogie dni Ojca-Monarchy i zanieść modły za pomyślność Jego. — W prawosławnym soborze Świętej Trójcy, gdzie po Liturgji, odprawił dziękczynne nabożeństwo Najprzewielebniejszy arcybiskup warszawski i nowogrodzki, Joannicusz, w obec przedstawicieli władz wojskowych i cywilnych, konsułów zagranicznych i wszystkich którzy do soboru przycisnąć się mogli—jak również we wszystkich kościołach innych wyznań i domach modlitwy, począwszy od katedry św. Jana, gdzie ks. prałat Zwoliński odprawił nabożeństwo uroczyste — zebrały się tłumy serdecznie wzruszone, których mury świątyń objąć w sobie nie mogły. Wszędzie, ze wszystkich piersi wybiegła, jedna, gorąca modłita—do Boga za ocalenie Monarchy.

* Świetna i gorąco serdeczna manifestacja, wyrażająca wybuch miłości wiernopoddanej dla osoby Najjaśniejszego Pana, ocalonej tak cudownie przez opatrność od morderczego zamachu, miała miejsce wczoraj, w czasie widowiska w wielkim teatrze. Jeszcze przed rozpoczęciem uwertury, poprzedzającej operę, publiczność pragnąca wyrazić swą radość, zażądała odśpiewania hymnu narodowego, który też zebrani na scenie artyści włoscy, oraz chóry i znajdujący się w teatrze artyści miejscowej opery, wykonali przy jaśniejącej cyfrze Najdostojniejszego Monarchy. Entuzjazm publiczności objawił się w głośnie, z wszystkich piersi wybiegłym okrzyku „hura!” i nie mógł się ukończyć aż gdy po trzecim akcie opery, na ponowione a powszechne żądanie, powtórzono znowu tenże sam hymn narodowy „Boże Cesarza chroń,” wśród ogólnego i serdecznego zapалу wszystkich napełniających salę słuchaczy.

* (Parafje Warszawy.) Z rozkazu do zarządu administracyjnego m. Warszawy z dnia 4 (16) kwietnia dowiadujemy się, że podział na 12 parafij zatwierdzony został przez J.W. Hrabiego Namiestnika Królestwa pod dniem 3 (15) lutego r. b. Parafie obecnie utworzone są następujące: 1. Ś-go Jana w granicach cyrkułu I z kościołem parafialnym ś-go Jana, który jest także katedralnym. 2. N. Marji Panny w granicach II i IV cyrkułu z dotychczasowym kościołem P. Marji. 3. Przemienienia Pańskiego w granicach cyrkułu III z kościołem parafialnym po-kapucyńskim. 4. Narodzenia N. Marji Panny w granicach cyrkułu V i VI z kościołem karmelitów na Lesznie. 5. Ś-go Karola Boromeusza w granicach cyrkułu VII z wspomnianym kościołem, który dotąd był dla dotychczasowej parafii ś-go Andrzeja. 6. Wznoszący się kościół na placu Grzybowskiem służyć będzie dla

wrząc satyrę spanoszonej merkantylki „a la Geldhab”, i nie śmiała, którą następnie chciał podnieść moralnie, a nie mógł—i która nie posiada ani prawdy, ani komiczności nawet—najsympatyczniej jednak z wszystkich innych figur wygląda. Ależ, bo rolę tę, bezbarwną i niezdecydowaną, przedstawił Żółkowski—a możemy powiedzieć, że nigdy może wielki ten artysta w żadną z dobrych ról swoich, nie włożył tyle pracy jak w tę niewdzięczną rolę. Ile tam subtelności odcieniowania w każdym geście, w każdym wyrazie i drgnięciu twarzy prawie! Doprawdy, trzeba być takim jak Żółkowski genjuszem, żeby umieć na scenie, z niczego coś stworzyć!

A teraz, po tak surowem może lecz sumiennem i ścisłem wytknięciu wszystkich wad w *Dziejach Serca*, —pocytujemy sobie za obowiązek oddać autorowi wielkie i serdeczne pochwały za prześliczny wiersz, za wyborczy, pełen zdrowia, jedności, siły i nieskażony niczem język w obrobieniu całej komedji; nawet i myślimy jego, oderwanym wprowadzicie, lecz posiadającym głębokie znaczenie i wzniosłość poetycką, należy hold oddajemy — ufnie, że z czasem, obywateli się bardziej z warunkami scenicznymi, wsparty doświadczeniem które tylko przez patrzenie na ekspozycję własnych sztuk na scenie, autorowi dramatycznemu przychodzi — p. Szymanowski, któremu ani talentu, ani przenikliwości nie zaprzeczamy, wzbogaci nasz repertuar dramatyczny, dziełami, którym krytyka nie zarzucać nie będzie — nawet tytułu, który np. w obecnej komedji, jako zbyt ogólny, nie oznacza niczego i do każdej komedji, dramy czy powieści, da się przyczepić zarówno.

parafii w obrębie cyrkułu VIII, z wyjątkiem rewirów policyjnych 27, 48, 49, 50 i w części 28 i 29, lecz urządzenie jej dopiero wtedy nastąpi, gdy się znacznie odbywać w tym kościele nabożeństwo. 7. Znajdujący się kościół na dawnym cmentarzu Ś-to Krzyżkim, gdy wybuduje się dom parafialny, uorganizuje się parafia z reszty cyrkułu VIII, czyli, że obejmować będzie wyjęte powyżej rewiry policyjne. 8. Ś-go Aleksandra w granicach cyrkułu IX z wyjątkiem rewirów policyjnych 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34 i w części 30 z dotychczasowym kościołem ś-go Aleksandra. 9. Ś-jej Trójcy w granicach rewirów powyżej wymienionych cyrkułu IX i rewirów 9, 27, 28, 29, 30, 31, 32 i 33 cyrkułu X, z kościołem parafialnym po trynitarzach. 10. Ś-go Krzyża w granicach cyrkułu X, z wyłączeniem powyżej wymienionych rewirów należących do parafii ś-jej Trójcy i kościołem ś-go Krzyża. 11. Ś-go Antoniego w granicach cyrkułu XI, z kościołem parafialnym księży reformatów. 12. Parafia na Pradze pozostanie bez zmiany. Termin od jakiego porządek w nowo urządzonych się parafiach ma być wprowadzony, zależeć będzie od władzy duchownej, obowiązanej przeznaczyć do kościołów parafialnych przełożonych.

* (Teatr amatorski). *Warszawskie towarzystwo dobroczynności* w ponowieniu ogłoszenia swego z d. 5-go kwietnia r. b., ma honor podać do wiadomości powszechnej, że przedstawienie teatru amatorskiego, które miało miejsce w dniu 2-m (14) b. m., powtórzono zostanie d. 7-go (19) t. m. (w czwartek) o godzinie 7-jej wieczorem, program którego będzie następujący: 1) Komedja w jednym akcie, *Kozioł ofiarowy*; 2) komedja w 2-ach aktach *Naręczone*; 3) komedja w 1-m akcie *Stary Jegomość*, odegrana przez artystów, w której udział weźmie p. Alojzy Żółkowski. Cena miejsc: Łoża z 4-ma biletami rs. 10, bilet do krzesel w 4-ch pierwszych rzędach rs. 3, bilet do krzesel w 4-ch następnym rzędach rs. 9, bilet do krzesel w ostatnich rzędach rs. 1 k. 50, bilet na balkon rs. 1 kop. 50, parter rs. 1. Sprzedaż biletów odbywać się będzie w d. 6-m (18) i 7-m (19) b. m. i r. od godziny 12-jej do 6-jej wieczorem w kancelarji towarzystwa przy ulicy Krakowskie Przedmieście.

* (Prelekcje publiczne). Trzynasta prelekcja publiczna prof. Dra Lewestama o literaturze europejskiej w XIX wieku, odbędzie się w przyszłą niedzielę dnia 22 b. m., o godzinie 1-szej z południa, w auli szkoły głównej.

* (Komitet wsparcia pogorzalców m. Kałuszyń). Wysoki rząd przychodząc w pomoc nieszczęśliwym pogorzalcóm tutejszego miasta, dozwolił zbieranie dobrowolnych składek w całym kraju na korzyść tychże pogorzalców przez czas 6 miesięcy; — gdy obecnie termin ten już upłynął i komitet jest w obowiązku zamknąć swe czynności, przeto wynurzając przez niniejszy organ pisma swe podziękowanie wszystkim osobom, które czując niedolę bliźniego pośpieszyły z ofiarami, celem przyniesienia ulgi nieszczęśliwym; zarazem uprasza, aby jeżeli gdzie jeszcze znajduje się jakowy fundusz zebrany na tutejszych pogorzalców, takowy nadesłany jak najrychlej został na ręce p. Bissen, kasjera m. Kałuszyń, a zarazem członka komitetu, bowiem komitet musi przystąpić do ogólnego obrachunku funduszy, rezultat których władzy wyższej będzie przedstawiony.

* (Tydzień giełdowy). W tygodniu upłynionym w miarę coraz głośniejszym gromadzącym się chmur na horyzoncie politycznym Europy, giełdy wszystkich miast handlowych stały się jeszcze czulszemi, wyrażając obawy swe względem niepewności sytuacji ogólnej, przez fluktuacje nadzwyczajne w kursach wszelkich papierów i wartości. Wpływ zatargów niemieckich ograniczając się w początku do ciężania wyłącznie na giełdy niemieckie, w tym tygodniu coraz większe opisywał koło, którego wirowania w końcu i giełdy paryżką porwały, wywołując i tam postrach paniczny, gdzie dotąd tylko obojętnie na niesnaski sąsiednie się zapatrywano. Giełda berlińska, której wrażliwość, jako sąsiadki najbliższej, u nas się najprędzej odbija, a wpływowi której, z powodu interesów i ścisłych stosunków handlowych z krajem pruskim nas wiążących, niestety za nadto ulegać jesteśmy zmuszeni, niehumor swój znów uczuć nam dała nowym obniżeniem waluty naszej papierów naszych publicznych, jak listów zastawnych, obliągów skarbu, pożyczki premiowej, kursu weksli na Petersburg. Tym sposobem przez miesiąc jeden waluta nasza na giełdzie berlińskiej stopniowo obniżyła się o $3\frac{3}{7}\%$, a kurs weksli na Petersburg o $4\frac{1}{2}\% - 4\frac{3}{8}\%$, zaś listy zastawne nasze i obliგი skarbu o $6\frac{1}{8}\%$, $6\frac{1}{2}\%$; a któż zaręczyć może, że to już koniec? Stan ten niepewny przeszkadza wszelkim interesom, wszelką czynność handlową kępuje i sumy ogromne pochłania, którym popłoch i obawa z jednej a brak zaufania z drugiej strony marnie ginąc pozwalają. Kursy remes zagranicznych w Petersburgu, Rydze i Odessie, także się jeszcze podniosły, bo i tam wpływ stagna-

cji w interesach wywozowych mocno czuć się daje, a potrzeby miejscowe wszelkie zapasy remes na własny użytek obracać nakazują. Pod takim naciskiem okoliczności niekorzystnych i nasza giełda w tygodniu upłynionym poddać się musiała dalszemu podwyższeniu kursów wszelkich dewiz zagranicznych. Jedne tylko weksle na Wiedeń, skutkiem obniżenia ich kursu w Berlinie, u nas stały. Szczęściem dla nas, mieliśmy w tygodniu zeszłym więcej cokolwiek napływu trasowań własnych na Gdańsk i Berlin, inaczej przy braku zapasu remes gotowych, podwyższenie kursowe jeszcze byłoby większe. Bezprzykładna dotąd wysokość azia na walutę zagraniczną, przechodząca krytyczną dla nas czasy w porze kampanji węgierskiej, krymskiej, wojny włoskiej, a nawet kryzysów pieniężnych lat 1857, 1862 i 1864, wartość kapitałów naszych w handlu obracających się, redukuje o więcej jak jedną trzecią część, a mimo takich strat oczywistych, publiczność nasza handlowa z poświęceniem widocznym obowiązkom swym względem zagranicy zadosyć uczynić się pośpiesza. Nowy na to mieliśmy dowód w tygodniu upłynionym, w którym mimo wysokości kursów, tranzakcje wekslowe na wszelkiego rodzaju dewizy tak były obfite, iż suma obrotu całotygodniowego o wiele rozmiary średnie przechodziła. Gdyby interes wywozu produktów naszych się poprawiły, korzystałibyśmy przynajmniej po części z wysokości azia na pieniądze za nie z zagranicy nam wpływające, ale ceny zagraniczne na zboże i inne produkta nasze, nawet przy wysokości kursowej do spekulacji większej na wywóz nie zachęcają, a ruch handlowy z tej strony ciągle na stagnację skazany zostaje. Ta najgłośniejsza okoliczność grozi nam jeszcze utrzymaniem dalszym wysokich kursów u nas i brakiem napływu kapitałów zagranicznych, wzajemność naszego handlu ułatwiających, zwłaszcza, iż handel przywózowy do coraz większych rozmiarów rozszerzający się, a powiększonymi potrzebami zbytku i wygodny podniecany, ograniczyć się u nas nie da i w zależności od zagranicy tak długo nas utrzyma, dopóty albo własną industrią nie podźwignie do takiej wysokości i udoskonalenia, że z wyrobami zagranicznymi konkurować będziemy w stanie, albo dopóki manja strojenia się koniecznie w szaty zagraniczne i używania rzeczy obco-krajowych w kraju nie ustąpi rzetelnej chęci zastąpienia ich wyrobami własnymi krajowymi. O ile ruch w wekslach w tygodniu upłynionym większe przybrał rozmiary, o tyle przeciwnie obroty w papierach publicznych i wartościach procentujących były szczupłejsze. Listów zastawnych i obliągów skarbu mało zakupywano. 5-cio procentowych biletów banku cesarstwa i 4-ro procentowych metalików, tylko drobne sumy na sprzedaż ofiarowano. Z akcji dróg żelaznych sprzedano po podwyższonym kursie ruskich tyle, ile na sprzedaż ofiarowano, za niemi poszła kilka sum terespolskich, utrzymujących się, i bydgoskich; warszawsko-wiedeńskich i fabryczno-lódzkich nic nie sprzedano. Pożyczkę premjową kupowano w różnych ilościach, tak pierwszej jak drugiej emisji, pierwszej po podwyższonym cokolwiek, drugiej po niższym kursie. Listy likwidacyjne więcej w tym tygodniu były ofiarowane, aniżeli tygodnia poprzedniego, chęć kupna wszakże nie była wielka, tranzakcje zatem dochodziły tylko do skutku przy znacznem obniżeniu kursu, czego przyczynę szukać należy po części w większej liczbie ofiarowań, a głównie w braku gotowych kapitałów. (*Gaz. Handl.*)

* (Rabinersohn), właściciel fabryki tabaczejnej w mieście Białymstoku, ma zamiar otworzyć taką samą fabrykę w Warszawie. Kilkonastoletnie doświadczenie p. R. w tym zawodzie, oraz ta okoliczność, że wyroby jego potrafiły już sobie uzyskać zasłużone wzięcie, dają rękojmnię, że ta nowa fabryka potrafi w zupełności zadowolnić publiczność warszawską. Zawiazana przez pana Rabinersohna spółka funkcjonować będzie pod firmą: Rabinersohn et Rosenthal.—Wiadomość ta zainteresuje bardzo amatorów palenia i zażywaczy tabaki, zarówno!

* Nr. 15 *Gazety Rolniczej* wyszedł i zawiera:—Nieczo o gospodarstwie naszym i dochodach jakie ono przynosi, p. A. Trylskiego.—Groch polny olbrzymi, p. J. z Ojrzycy (z nasieniem).—Wpływ głębokości zasiewu na kielkowanie zboża, (z ryc).—Korespondencje:—z Prażowa, p. J. E.,—z pod Łukowa, p. B. Ossuchowskiego.—Rozmaitości:—O serach w ogólności, a o wyrobie sera francuzkiego de Brie w szczególności.—Nowiny gospodarskie.—W odcin u.—Przegląd krytyczny „rocznika naukowego i przemysłowego”, Figuier za rok 1865 p. W. Skibę (c. d.)

* (Przyłączenie się całej parafii katolickiej do kościoła prawosławnego). *Mosk. Wied.* piszą z Wilna: „W niedzielę, dnia 20 marca, w Podbrzeziu, w powiecie wileńskim, po odprawieniu mszy, ksiądz wszedł na ambonę, i do zgromadzonych licznie parafjan miał kazanie, w którym wyłożywszy w krótkości historję kościoła chrześcijańskiego od Chrystusa Pana do naszych czasów, w konkluzji rzekł, że jedyny, święty, powszechny kościół jest prawosławny, do którego też on się przyłącza, zzywając parafjan

swoiich, aby kto z nich tego życzy, poszedł za jego przykładem. W pomienionem miasteczku, jeszcze w lutym, zaczęto przechodzić na prawosławie, i dziś tam jest 1,300 osób tego wyznania. Ksiądz ten przybył do Wilna, i tu w klasztorze s. Trójcy, 25 marca, przyjąwszy obrządek prawosławny, odprawił nabożeństwo wielkocenne w byłym swoim kościele, obecnie cerkwi prawosławnej, której pozostał on proboszczem. Połączenie to nastąpiło dobrowolnie, szczerze i bezinteresownie.

* (Burza w Odesie). Dnia 11-go marca v. s. w Odesie była pierwsza w tym roku błyskawica z grzmotami. (Odes. Wiest.)

* (Puszczenie lodów). Telegram z Rygi donosi, że 24-go marca v. s., o godzinie 4-ej, puściły tam lody; przeprawa wstrzymana. (Siew. Pocz.)

* (Stan powietrza). Dnia 31-go marca (12 kwietnia) o godzinie 7-ej z rana, było w Petersburgu + 0,5; w Moskwie + 1,0; w Kijowie + 5,7; w Odesie + 8,5; w Rydze 0,8; w Warszawie + 7,4; w Paryżu + 7,5. (Rus. Inv.)

* (Wyrok w sprawie fałszowania banknotów). Kraków, 14 kwietnia. Podług Czasu, zapadł w tych dniach wyrok c. k. sądu wyższego krajowego w sprawie pani Kornelji Mądrzykowskiej, obwinionej o udział w podrabianiu publicznych papierów kredytowych. Ze sprawozdań ogłoszonych w styczniu i lutym r. b. wiadomo, że K. Mądrzykowska uwolniona została przez sąd krajowy od zarzutu co do powyższego przestępstwa, lecz za oszustwo skazaną została na 3 miesiące aresztu. Na skutek rekursu założonego przez c. k. prokuratora, który wniósł za karę 10 lat ciężkiego więzienia, sąd wyższy krajowy skazał panią K. Mądrzykowską na 6 lat ciężkiego więzienia. Co się zaś tyczy jej męża, pana Jana Mądrzykowskiego, i ich służącej (niezameżnej) Pauliny Gruzin, którzy podczas rozpraw sądowych oskarżeni byli o krzywoprzysięstwo, zatwierdzony został w zupełności wyrok pierwszej instancji (Kraś. Z.)

* (Sprostowanie). Nord podaje następujący list p. Jerzego Mawrina, datowany z Paryża, 13 kwietnia: „Panie redaktorze naczelny! Jednoznaczność z jaką dzienniki zachodnie, nieprzychylnie Rosji, cytują od niejakiego czasu dziennik *Wiest*, byłaby rozczulającą, gdyby nie miała swego źródła w uczuciu wręcz przeciwnem tkliwości. Z dwójga jedno: albo cała prasa ruska postępuje błędną drogą, podczas gdy *Wiest* sama jedna tylko kroczy prostą drogą, albo też to ostatnie pismo, stanowiąc godny pożałowania wyjątek, reprezentuje samo jedno tylko (gdyż jest ono jedynem w swoim rodzaju) opinie nieprzyjawną Rosji w łonie samejże Rosji. Nieprzyjaciele Rosji podzieliły pierwsze z tych zdań, a przyjaciele jej — drugie. Tak jedni jak i drudzy mają wyborne powody do zapatrywania się na *Wiest* ze sprzecznych pomiędzy sobą stanowisk: pierwsi z nich znajdują w tem piśmie poparcie, broń dla swych rozumowań; drudzy zaś, w zupełnem przeświadczeniu o nicosi roli jaką pismo to odgrywa w Rosji, ubolewają, — lecz nie uzalają się, jak utrzymuje *Jour. des Débats* — że służy ono za źródło, z którego organa prasy zagranicznej czerpią, z pozorem słuszności — gdyż koniec końcem, jest to zawsze pismo ruskie — argumenta i wiadomości, jakimi *Wiest* podoba się służyć im. *Wiest* przeto jest rozkoszą dla dzienników nieprzyjawnych Rosji. Nic z tego wszystkiego co pismo to podaje, nie zostaje straconem, gdyż wszystko jest powtarzane starannie. Tak, *Jour. des Débats* z dnia dzisiejszego, podnosi do znaczenia faktu niewiedzieć jaką historję o dwóch włóścianach z Wilna, i przytacza ją poważnie w swym artykule wstępnym. Szymon Terapan i brat jego Emiljan, których *Wiest* wydała na świat, nie spodziewali się bezwzrostu takiego zaszczytu, i co do mnie, nie byłbym zwrócił uwagi na ten wypadek niezmiernie drobny i niezmiernie nieprawdopodobny (że nie powiemy więcej), gdyby nie ta okoliczność, że *Jour. des Débats* dołączył do niego następujący ustęp, pod którym nie podpisałby się nawet p. Henryk Martin, fantastyczny historyk dziennika *Siècle*: „Nie jest to fakt odosobniony”, powiada *Jour. des Débats*, „owszem, jest to jedeno z licznych i codziennych stosowań systemu, za pomocą którego ajenci moskiewscy usiłują, jak wiadomo, zruszczyć kraj. Liczne rodziny, powołane z głębi Rosji, osiedlone zostały obecnie w gubernji pskowskiej. Umieszczono je w mieszkaniach całkiem gotowych, pozostałych po polakach zesłanych na wygnanie lub deportowanych; obok tego uwolniono je na cztery lata od podatków, na sześć lat od kwatunku wojskowego, i na większą jeszcze ilość lat od poboru do wojska; wszystko to, naturalnie, na szkodę innych mieszkańców. Lecz i to nie jest dostatecznem dla przyciągnięcia znacznej liczby ko-

lonistów, i każdy inny niż p. Milutin zrozumiałby „to. Któżby chciał śpieszyć się z zostaniem posiadaczem w kraju, w którym własność jest traktowaną, jak widzimy, w dawnych prowincjach polskich przez „administrację ruską?“ — Niepodobna zejść dalej w przytaczaniu niewiernych faktów. Niechże *Jour. des Débats* dowie się, że gubernja pskowska jest ze wszech miar ruska i że nie potrzeba jej wcale ruszczyć. Nie ma tam ani jednego włóścianina polskiego; są tam sami tylko rosjanie, którzy nie brali naturalnie żadnego udziału w powstaniu polskiem, a zatem nie zostali ani na wygnanie zesłani, ani deportowani; ponieważ „mieszkania całkiem gotowe“ są zajęte przez swych zwykłych mieszkańców, przeto nie oczekują na żadnego kolonistę; żadna rodzina nie została powołana z głębi Rosji, której przeto gubernja pskowska stanowi część; żadne przeto zwolnienie od podatków nie zostało udzielone tym przesiedleńcom zmyślonym, kolonizacja których nie mogła zatem być powierzona p. Milutinowi, i nareszcie w żadnym okresie swych dziejów, Pskow nie był prowincją polską. Pozostaje i t. d.”

* (Francia i spór austro-pruski). Paryż, 15 kwietnia. Artykuł *Constitutionella* o którym wspominały telegramy jest następujący: „Podajmy spokojnemu i rozważnemu badaniu obecne położenie, szczególnie, co się tyczy Francji. Na nic by się nie zdało ukrywać: Europa obawia się przesilenia. Każda nieunikniona wojna może narażać kraj na niebezpieczeństwa ogólne i na niebezpieczeństwa szczególne. Te ostatnie daleko ważniejsze, zagrażają tylko mocarstwu bezpośrednio uczestniczącym w sporze. Niebezpieczeństwa ogólne istnieją dla narodów, które nie mają mieć udziału w walce, i takie byłoby właśnie położenie Francji w obec wojny pomiędzy Austrią i Prusami. Skutki wojny w Europie, dziś żywiej dają się uczuwać niż przedtem, nawet ludom pozostającym zewnątrz działań wojennych. Takie jest nieuniknione następstwo bliższych stosunków, ściślejszych węzłów, większej solidarności, co ustanowiły pomiędzy ludami, pięćdziesiąt lat pokoju, bieg pojęć, i ogromny rozwój handlu międzynarodowego. Nie od rządu cesarskiego zależy oszczędzenie Francji jej części skutków ogólnych wojny, któraby wybuchła w Niemczech. Jakkolwiek ma nabyty słuszny wpływ, nie ma wszelako środków zapobieżenia wojnie wszędzie i zawsze. Nikt w świecie nie może znieść wszystkich namiętności, powstrzymać wszystkich ambicji, rozstrzygnąć wszystkich kwestij. Rząd cesarski, w sprawie księstw nadelbańskich, jak i we wszystkich sprawach gdzie nie jest stroną, miał tylko prawo udzielać rady i przyjacielskie robić uwagi. Nie zaniebdał interweniować w tym duchu i w tych granicach; uczynił to z gorliwością i prawością, i zalecał wszystkie środki pokojowego załatwienia.

Aby lepiej być usłuchanym, rząd cesarski w kwestji tej zawsze zachowywał ścisłą neutralność i trzymał się takowej. Nie przyjął strony ani przeciw ani za Austrią lub Prusami. Mówił, odwołując się do jednego lub drugiego mocarstwa, tylko w imieniu porządku europejskiego, narodowości i interesów powszechnych wymagających utrzymania pokoju. Tem bardziej nie udzielał ani jednej ani drugiej stronie zachęty do wojny. Nic w jego postawie w czynach, w mowie, nie upoważniało ani Austrii ani Prus, do sądzenia, aby patrzył na rozpoczęcie działań wojennych z innemi uczuciami, jak te które nieustannie wyznawał na konferencji londyńskiej, od czasu jak kwestja księstw została podjęta, a które streszczają się w głębokiem pragnieniu aby pokój nie był zakłócony z powodu tej kwestji. W ten sposób rząd cesarski dobrze służył interesom kraju: naprzód, czyniąc wszystko co było w jego mocy aby usunąć myśl wojny; potem zapewniając Francji, w razie gdyby wojna na nieszczęście stała się nieuniknioną, stanowisko zewnątrz walki. Jednym słowem, gdyby wojna wybuchła, Francja, tylko jak wszystkie mocarstwa neutralne, znosiłaby ogólne skutki wojny, lecz nie byłaby narażoną na niebezpieczeństwa szczególne, grożące mocarstwom któreby się postawiły w położeniu takim, aby były uniesione do niej, lub wzięły w niej udział. Te proste uwagi będą dostateczne, aby dać do zrozumienia, jak przesadny był popłoch, który przed dwoma dniami opanował świat finansowy. Czyż teraz jest już pewna ta wojna, której samo przewidywanie budzi taki niepokój? Jeżeli jedne symptomata czynią ją nieuniknioną, czyż drugie nie zdają się stawiać jej przeszkód, i czy są mniej znaczące?

Czyż nie świadczą przeciwnie, o uczuciu odpowiedzialności panującym z obu stron, jaka spadłaby na stronę zaczepiającą? Czyż wszędzie indziej nie widać ogromnej pochopności do wyłączenia powodów walczących przeciw wojnie? Należy uważać z jaką starannością Austrią i Prusy usiłują zrzucić jedna na drugie wyzywania i postanowienie walki! Należy pomy-

ślić o wielolicznych usiłowaniach państw drugorzędnych dla uniknięcia starcia. Należy pomyśleć o manifestacjach na korzyść pokoju, w licznych zgromadzeniach zwoływanych ze wszystkich stron. Nie należy zapominać nakoniec kroków, jakie, dla zachowania pokoju czynią wielkie mocarstwa europejskie, pozostające, jakkolwiek neutralne, nie obojętni. Stan rzeczy zatem nie jest rozpaczliwy. W każdym razie, co do Francji szczególnie, nie usprawiedliwia przerażenia, jakiego byliśmy świadkami. Niegodnem jest wielkiego narodu, przybieranie tych min przerażenia, i narażanie tym sposobem wszystkich interesów, okrzykiem przy nieszczęsnej ucieczce: *notuj się kto może!* Więcej spokojności i ufnosci przysłałoby Francji, która nie powinna zapomnieć roztropności i umiarkowania, jakiej dał dowody we wszystkich przesileniach europejskich, monarcha od piętnasta lat kierujący losami Francji.”

Telegramy.

Berlin, 18-go kwietnia. Wczorajsza *National Z.* ogłasza tekst deszysy pruskiej z 15-go b. m., doreczonej dnia 17-go w Wiedniu. Ton jej nie jest ostry. Co do osnowy odmawia odwołania pruskich rozporządzeń wojennych, opierając się na tem, że Austrija, która pierwsza zaczęła się uzbrajać, powinna też pierwsza rozpocząć przywrócenie armji na stopę pokojową.

Drezno, 18-go kwietnia. *Dresdner Jour.* powiada, że odpowiedź pruska pozostawia jeszcze otwartą drogę, na której można spodziewać się zwrotu pokojowego.

Afryka.

* (Cesarz marokański). Pisma francuzkie donoszą, że cesarz marokański zachorował niebezpiecznie. Ajenci dyplomatyczni Francji, Anglii i Hiszpanji zażądali od swych rządów przysłania statków wojennych, któreby broniły życia i mienia ich krajowców na przypadek gdyby zgon pomienionego cesarza spowodował rozruchy. Korweta hiszpańska przybyła już do Tangeru. (Nordd. A. Z.)

Ameryka.

* (Medal honorowy). Wiadomości z Chili donoszą, że rząd tego kraju ustanowił medal honorowy dla oficerów i marynarzy, którzy odparli statki hiszpańskie w potyczce na archipelagu Chiloe. (La Patr.)

* (Przygotowania wojenne). Donoszą z Toronto, że cofnięto rozkaz rozpuszczenia do domów ochotników kanadyjskich. Codziennie wysyłane bywają świeże wojska na granicę amerykańską. (La Patr.)

* (Wojna z Perui i Chili). Wiadomości prywatne otrzymane z Valparaiso donoszą pod d. 10 marca co następuje: Kontr-admirał Mendez dowodzący flotą hiszpańską dowiedziawszy się z pewnego źródła, że eskadra chilo-peruwiańska zajmuje się reperacją statków, które poniosły różne uszkodzenia i że przebywa ciągle w zatoce Ancud na kanale Chiloe, udał się w d. 4 marca z fregatami parowemi *Blanka* i *Almanza* w tę stronę dla stoczenia nowej bitwy. Pewną dziś jest rzeczą, że Chilo-Peruwianie utracili jedną fregatę i dwie korwety, i że wysadzili na ląd artylerją z owych statków dla urządzenia baterji w celu obrony brzegów zatoki. Przed odpłynięciem na archipelag Chiloe kontr-admirał Mendez otrzymał wiadomość z Europy donoszącą, że dwie korwety pancerne *Independencia* i *Hueskar*, zbudowane w Anglii dla Peru, zarzuciły kotwice w Maderze i że do brzegów Chili przybędą dopiero przed m. czerwcem. Kapitan okrętu Roy, dowodzący korwetą parową *Venus*, który przybył niedawno z Francji, w d. 2 marca złożył wizytę dowódcy eskadry hiszpańskiej, który go natychmiast przyjął u siebie i zapewnił o swoim jak najprzychylniejszem usposobieniu dla interesów handlu zagranicznego. Obydwaj ci dowódcy oddali również przyjacielskie wizyty kontr-admirałowi floty amerykańskiej Rodgers, który w d. 1 marca przybył pod Valparaiso. (La Patr.)

Anglja.

* (Mowa p. Gladstona.) Izba niższa przystąpiła 12 b. m. do dalszego ciągu rozpraw nad bilem reformy. W mowie bardzo świetnej, która wywołała

kilkakrotnie pełne zapału oklaski, p. Gladstone starał się dowieść tę podwójną prawdę: że nowe prawo nie daży bynajmniej do dania klasie robotniczej przewagi w wyborach, i że mieszanie się tej klasy do kierunku spraw publicznych nie pociągnie za sobą, jako skutek, zamętu w instytucjach politycznych Anglii. Dla dowiedzenia pierwszego ze swych założeń, kanclerz skarbu przytoczył mnóstwo liczb; znajdował się on tu w swoim żywiole i wywiązał się bardzo dojrze ze swego zadania. Lecz nie można tego samego powiedzieć o drugiej części jego argumentacji. Pan Gladstone cofa się w obec konsekwencji logicznych systemu, do którego był obecnie roztrzaskany stanowiąc tylko pierwszą, lecz bardzo obszerną stację; chce on wprawdzie, ażeby zasady demokracji odniosły tryumf, lecz życzy sobie, ażeby tryumfowały one w pewnej tylko mierze, i spodziewa się, że zdoła przeciwstawić im tamę, jak skoro przekona się, że stają się one zbyt groźnymi. „Jakkolwiek sądzę”, rzekł on, „że postąpiwszy nieco naprzód, nie zrobiliśmy nic takiego, co by groziło niebezpieczeństwem, pomimo to daleki jestem od oświadczenia, że roztropnem byłoby pójść za daleko w tym kierunku. Zmianom pociągającym za sobą szybkie i rozległe przeniesienia władzy, towarzyszą wielkie dla natury ludzkiej pokusy, i jakkolwiek wysoka może być opinia jaką mamy o klasach robotniczych, nie sądzę ażeby roztropnem było dać im powód do tej pokusy.” Zachodzi pytanie, czy p. Gladstone nie robi sobie iluzji gdy przypuszcza, że wzrastający prąd demokracji będzie mógł zostać powstrzymanym, jak skoro rząd i parlament uznają to za stosowne. P. Bright oświadczył, że lud potrafi sam wymierzyć sobie sprawiedliwość, jeżeli parlament odmówi zadość uczynienia jego życzeniom; jeżeli oświadczenie to ma po swej stronie prawdę dziś, o czem kanclerz skarbu zapewne nie wątpi—wszystkie bowiem mowy jego z ostatnich czasów dowodzą tego—to tem bardziej będzie ono prawdziwem za kilka lat, gdy radykalni uznają, że przyszła chwila stosowna dla zrobienia kroku naprzód na drodze zasad demokratycznych. (Nord.)

Austria

* (Trójjedne królestwo). Wszystkie dzienniki chorwackie ogłaszają artykuły wstępne z powodu wyjazdu do Pesztu deputacji sejmiku chorwackiego, która ma porozumieć się z deputacją sejmiku węgierskiego co do warunków przyszłej unji Węgier z trójjednym królestwem. Deputacja chorwacka znajdowała się już 14-go b. m. w całym komplecie w Peszcie. *Narodne Nowine*, najdawniejsze pismo chorwackie, organ znanego wskrzesiciela narodowości, Dra Ludwika Gaja, zaklina deputację chorwacką, złożoną z członków narodowo-liberalnego i narodowo-niezawisłego stronnictwa w sejmie, a zatem z „nieprzyjaźnie dla siebie usposobionych braci”, ażeby pozostawili w domu swe interesa stronnictwa i stanęli przed deputacją węgierską zupełnie pomiędzy sobą zgodni. Drugim zaś ich obowiązkiem jest przeczność. *Pozor* zaś robi bardzo słuszną uwagę, że sejm węgierski zaprowadził już pierwszą zmianę w prawach z r. 1848 przez to samo, że wyznaczył ze swego łona deputację mającą ułożyć się z trójjednym królestwem co do przywrócenia unji, podczas gdy prawa z 1848 stanowiły po prostu o wcieleniu trójjednego królestwa do Węgier. (Krak. Z.)

Azja

* (Powstańcy chińscy). Ostatnie wiadomości z portów chińskich brzmią nieco pomyślniej. Powstańcy opuścili miasto Kia-ying-chow po zgonie swego przywódcy Kang-Wang'a który zabity został wypadkowym wystrzałem z pistoletu; część armji powstańczej widziano w pobliżu Chac-chow-fu i obawiano się ataku na to miasto. *North China Overland Herald* podaje następującą wiadomość z Pekinu: „W stolicy panuje wielka obawa z powodu pogłosek o nieniefajach, mających znajdować się na drodze wiodącej do Pekinu; 3,000 tatarów miało połączyć się z powstańcami.” Z Honkow też pismo donosi: „Nie wiadomo nic z pewnością ani o nieniefajach, ani o rabusiach. Liczba powstańców znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie miasta ma wynosić 3 do 4,000 ludzi, podczas gdy wojska cesarskie liczą przeszło 20,000 ludzi. Lecz nie można polegać na wierności żołnierzy i z tego powodu mandaryni nie mają żadnej władzy. Miasto Honkow jest przepełnione ludźmi, którzy przyszli szukać w niem schronienia i pozbawieni są wszelkich środków utrzymania; mieszkańcy robią co mogą dla przyścia w pomoc nędzy.” (Nord. A. Z.)

Francja

* (Ciało prawodawcze) roztrząsało 12-go b. m. prawo dotyczące aktu żeglugi statków kupieckich, mające zadać jeden jeszcze cios systemowi ceł opiekuńczych. P. Armand, znany przedsiębiorca bu-

dowy statków z Bordeaux, obalił z wielką znajomością rzeczy dowodzenia obrońców ceł opiekuńczych. P. Pouyer-Quertier, który zabrał po nim głos, usiłował nadaremnie zapewnić zwycięstwo falandze protekcjonistów. Dnia 13-go i 14-go b. m., toczyły się w dalszym ciągu rozprawy nad tymże projektem do prawa. P. Thiers zapowiedział, że zabierze głos. Powiadają, że posiedzenia ciała prawodawczego przedłożone zostaną do 15-go czerwca. (Nord. A. Z. i La Fr.)

Hiszpanja

* (Wojna z Chile). Otrzymało obecnie ze źródeł chilijskich wiadomość o bitwie w kanale Chilo, pomiędzy flotą sprzymierzoną chilijsko-peruviańską i dwoma fregatami hiszpańskimi. Statki hiszpańskie miały mieć ogółem 86 dział, podczas gdy eskadra sprzymierzona, złożona z 1-ej fregaty, dwóch korwet i 1 parostatku pocztowego, miała nie więcej jak 57 dział. Bitwa trwała dwie godziny, w ciągu których dano z obu stron przeszło 1,500 strzałów, poczem fregaty hiszpańskie cofnęły się w stanie uszkodzonym. (Nord. A. Z.)

* (Bank). W Hiszpanji kwestja banku zaprzęta przeważnie umysły. Kortezy roztrzaskują obecnie projekt założenia nowego banku, i dowiadujemy się w tym względzie, że minister skarbu, na zapytanie, czy istnieje wspólność interesów pomiędzy koncesją na nowy bank, a uregulowaniem kuponów ulegających spłacie, odpowiedział, że rząd nie jest obowiązany wyjawiać w chwili niestosownej swoje plany. (Nord. A. Z.)

Meksyk

* (Zwycięstwo). Depesza z Vera-Cruz, przesłana przez Nowy-Jork, podaje wiadomości z Matamoras z d. 25 marca, według których po bitwie stoczonej w Parras kolumna francuzka, która wysłaną została na pomoc przez generała Douay, stoczyła dwie walki z oddziałami generała juaristowskiego Maranzo, i pobiła go zupełnie. (La Patr.)

Niemcy

* (Jen. Gablenz. — Odpowiedź barona von Plessen). *Kiel*, 15 kwietnia. Wczoraj rano namiestnik Gablenz pojechał do m. Szlezwigu, a dziś ma tu wrócić. — *Hamburger Nachrichten* podają datowaną 11-go b. m. odezwę namiestnika Gablenza do rządu krajowego, zalecającą temuż ostatniemu, aby list barona Scheel-Pessena z 10 kwietnia był mu zwrócony przez nadprezydenta w Altonie z właściwymi objaśnieniami o stanie rzeczy. Baron Plessen w tym liście w imieniu podpisanych zapewniał, że zakwestjonowany adres, tak pod względem formy jak i ośnowy, uważają za usprawiedliwiony; w tem objaśnieniu, z uwagi na urzędową rezolucję z 8-go kwietnia i ogłoszone jej pojmowanie gabinetu cesarskiego, zawiera się niezważanie na względy, jakie każdy obywatel winien jest swemu rządowi. (Wolfs. T. B.)

Prusy

* (Rezolucja przeciw wojnie). *Berlin*, 14 kwietnia. Na odbytem dziś zgromadzeniu wyborców pierwszego i drugiego rządu okręgu dolno-barńskiego; uchwalono rezolucję przeciw wojnie i podziękowanie dla deputowanych tego okręgu za ich postawę. (Schl. Z.)

Turcja

* (Zaprzeczenie). Z Konstantynopola donoszą gazetom francuzkim, że wiadomości o spisku przeciw sułtanowi, komunikowane ze stolicy Turcji przez Marsylję, są bezzasadne. — Do powyższej wiadomości dodać jeszcze należy następujący telegram, zakomunikowany niektórym dziennikom francuzkim przez ambasadę turecką w Paryżu: Depesze z Konstantynopola doniosły do Londynu i Paryża o rewolucji, która się nie powiodła, i wysłaniu Mustafy-Fazila na wygnanie i o ogromnym deficycie w budżecie. W wiadomościach tych nie ma ani słowa prawdy. (Nord. A. Z. i La Fr.)

* (Sprawa Libanu). *Monitor* donosi, że Józef Karam udał się do wodza naczelnego wojsk tureckich w Syrii z oświadczeniem, że podda się pod warunkiem, iż dozwolono mu zostanie udać się na jakikolwiek punkt Rumelji. Rząd turecki, powziawszy o tem wiadomość, polecił Derwiszowi-Paszcy porozumieć się z Daud-Paszą co do odpowiedzi, jaką dać należy na powyższe oświadczenie. Sprawa przeto Libanu wróciła do stanu normalnego.

Włochy

* (Przelanie długu papieżkiego). Dla wzięcia udziału w układach przedmiocie przelania na Włochy części długu papieżkiego, udać się ma do Paryża nie p. Sella, włoski minister skarbu, jak błędnie doniosły niektóre dzienniki, lecz jeden z dyrektorów ministerstwa skarbu: układy zaś bezpośrednio pomiędzy gabinetami tulerskim i florenckim będą w dalszym ciągu prowadzone regularnie. (La Fr.)

* (P. Visconti Venosta). Niektóre dzienniki doniosły o wyjeździe p. Visconti Venosta z Florencji do Wiednia, z kądem ma się udać na nowe stanowisko ministra pełnomocnego włoskiego, w Konstantynopolu. Tej znakomitej osobistości politycznej przypisywano misję szczególną, przy dworze wiedeńskim. *Wanderer* zaprzecza stanowczo tej pogłosce (La Fr.)

* (Uzbrojenia). Ostatnie wiadomości z Włoch potwierdzają, że robione są tam przygotowania wojenne, mające charakter obronny. *Italia* donosi: Dnia 10 b. m. wysłano z Neapolu ośm pociągów z bronią. Powiadają że takowa przeznaczona jest do ćwiczeń żołnierzy drugiego oddziału. Mówią także o nastąpić wkrótce mającej organizacji depo. Ponieważ baterje, które wyprawiono ztąd niedawno, nie miały dostatecznej liczby koni, jaka wymagana jest przy postawieniu armji na stopie wojennej, przeto wzięto takowe z baterji, które tu jeszcze pozostały. Każda baterja składa się z sześciu dział, odpowiedniej ilości jaszczyków amunicyjnych, oraz zapasowych kół i koni. Koncentracja wojsk pomiędzy Kapuą i Neapolem nie ustaje. Wszystkie zgromadzone tam obecnie oddziały otrzymały rozkaz gotowości do wymarszu. Rozkazy co do ruchu wojsk wydawane są od kilku dni codziennie. Wojska które odpłynęły ztąd niedawno, zabrane zostały nie na okręty wojenne, lecz na statki kupieckie. Zdaje się że postanowiono, iż wszystkie ruchy wojsk odbywać się będą morzem.

Korespondencja Dziennika Warszawskiego.

Pilica, 17 (29) marca (*).

Sprawa włościańska w okręgu pilickim. Podajemy tu kilka ciekawych wiadomości o położeniu w obecnej chwili sprawy co do urzędzenia włościan w okręgu pilickim. Okręg ten pod względem sprawy włościańskiej, zupełnie mieści się w granicach sądownego okręgu pilickiego i składa się z 11-u gmin z 160 wsiami (w tej liczbie rządowych 35) i 38,000 głów włościan obojga płci.

Obecnie nadanie włościanom gruntów i określenie rozmiarów służebności (praw do pastwiska, używalności lasu, suszu, liści i drzewa budulcowego), w każdej wsi oznaczone jest z należytą dokładnością, chociaż pretensje dotąd nie zostały zerwane. Przy pierwotnym obejździe okręgu, trzeba było wydać, z powodu pretensji do 460 decyzji. Nawet i teraz przy sprawdzaniu w majątkach tabel likwidacyjnych, można liczyć na każdą z nich nie mniej pięciu pretensji.

Powiemy kilka słów o pustkach dworskich. Wiadomo, że dworscy otrzymują osady z takich gruntów zwanych *pustkami*, które przed 1846 r. były osadami włościańskimi, lecz następnie zostały *zapuszczone*, albo wskutku dobrowolnego porzucenia ich przez włościan, lub wskutku odebrania przemocą ich używalności na korzyść obywateli. Jeżeli, jak nieraz się zdarza, nie wszyscy dworscy, z powodu braku ziemi, otrzymują osady, to nieposiadający gruntów pozostają następnie w kategorii *korników*. Obecnie cyfra takich ludzi jeszcze nie została obliczona, lecz w ogóle w okręgu pilickim nie musi być zbyt znaczną, tak dla tego, że pomiędzy wsiami są rządowe, jak i dla tego, że w okręgu znajduje się kilka rozległych włości, składających się z wielu wsi, pomiędzy którymi tylko ta wieś dostarczała kontyngens dworski, przy której znajduje się *palac*, lub w ogóle dwór obywatelski. A tymczasem pustki na osady dla dworskich biorą się nie tylko w tej wsi gdzie mieszkają, lecz i z drugich wsi tego samego majątku, gdzie tylko pozostają wolne, po zaspokojeniu miejscowych potrzeb, puste grunta. Wiele w tym okręgu jest także takich przykładów, że obywatele nadają komornikom osady z własnych gruntów, za co otrzymują od skarbu wynagrodzenie. Nieraz zdarzało się, że pustki weszły do wprowadzonego przez obywatela systemu płodozmianu. W takim wypadku żeby nie dezorganizować gospodarskiego porządku, wydziała dla komorników odpowiednie grunta w innym miejscu. W ten sposób obie strony zupełnie są zadowolnione. Mówiąc o przyczynach niewielkiej liczby w tym okręgu dworskich w ogóle i komorników w szczególności, należy wspomnieć także i o tem, że jest tu kilka majątków należących do Niemców-fabrykantów i starozakonnych obywateli, którzy urządzili swą domową służbę nie z włościan swego majątku.

Służebności najczęściej dają powód do wzajemnych pretensji jak ze strony obywateli, tak w szczególności ze strony włościan. Tu każda strona stara się wyciągnąć od drugiej, na rzecz swoją, najwięcej korzyści, i roztrzaskanie tych spraw najwięcej pochłania komisarzom pracy i czasu. W szeregu pretensji, nie zasługujących z powodu swej bezzasadności na uwagę, są niektóre godne wspomnienia. Tak, w tym o-

(* List ten wzięty jest z *Warsz. Dniow.*

